

ГЕНАЦЫД БЕЛАРУСКАГА НАРОДА ЯК АДНА З ПРЫЯРЫТЭТНЫХ ТЭМ НАЦЫЯНАЛЬНЫХ МЕДЫЯ

V. I. Kanyuta

*Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова «Выдавецкі дом “Звязда”»,
вул. Б. Хмяльніцкага, 10А, 220013, г. Мінск, Рэспубліка Беларусь,
veronica_kanyuta@mail.ru*

У Рэспубліцы Беларусь ідзе маштабнае расследаванне крымінальнай справы аб генацыдзе беларускага народа ў гады Вялікай Айчыннай вайны і пасляваенны перыяд. Працэс, ініцыяваны ў красавіку 2021 года Генеральнай пракуратурай, набыў шырокі грамадскі рэзананс. Адметную ролю ў гэтым адыгралі нацыянальныя сродкі масавай інфармацыі. Трансліючы на сваіх медыяпляцоўках факты, выяўленыя падчас расследавання, СМІ ўносяць важкі ўклад у захаванне гістарычнай праўды і памяці.

Ключавыя словы: журналістыка; сродкі масавай інфармацыі; газета «Звязда»; Другая сусветная вайна; генацыд беларускага народа; расследаванне.

THE GENOCIDE OF THE BELARUSIAN PEOPLE AS ONE OF THE PRIORITY TOPICS OF THE NATIONAL MEDIA

V. I. Kanyuta

*Publishing institution «Publishing House “Zvyazda”»,
10A, B. Chmielniskogo Str., 220013, Minsk, Republic of Belarus
Corresponding author: V. I. Kanyuta (veronica_kanyuta@mail.ru)*

A large-scale investigation of the criminal case on the genocide of the Belarusian people during the Great Patriotic War and the post-war period is underway in the Republic of Belarus. The process, initiated in April 2021 by the Prosecutor General's Office, received a wide public response. The national media played a distinctive role in this process. By broadcasting on their media platforms the facts revealed during the investigation, the media make a significant contribution to the preservation of historical truth and memory.

Key words: journalism; mass media; newspaper «Zvyazda»; World War II; genocide of the Belarusian people; investigation.

У ходзе крымінальнай справы аб генацыдзе беларускага народа ў гады Вялікай Айчыннай вайны і пасляваенны перыяд устаноўлены раней невядомыя месцы масавых забойстваў мірных жыхароў, вызначаны канкрэтныя асобы з ліку нямецкіх акупантаў і іх памагатых, якім удалося пазбегнуць пакарання за смерці ні ў чым невінаватых людзей, катаванні ў канцлагерах і гета, масавы ўгон грамадзянскага насельніцтва на прымусовыя работы ў Германію. Следствам прымаюцца ўсе меры спыніць спробы фальсіфікацыі гісторыі, абясцэнвання гістарычнай праўды і здэкавання з памяці загінулых. Адна з прычын маштабнага расследавання, па словах генеральнага пракурора Рэспублікі Беларусь Андрэя Шведа, абумоўлена недастатковай дасведчанасцю грамадскасці аб шэрагу фактаў генацыду, здзейсненых нацыяналістычнымі бандфарміраваннямі саўдзельнікаў фашыстаў. Гэта, як адзначае генпракурор, «стварае глебу для іх гераізацыі і спроб разбурыць каштоўнасці, на якіх будуюцца беларуская дзяржаўнасць» [1]. У работу па крымінальнай справе па факце генацыду насельніцтва Беларусі ў гады Вялікай Айчыннай вайны ўцягнуты супрацоўнікі пракуратур усіх узроўняў: ад Генеральнай пракуратуры да пракурораў раёна. Праводзіцца вялікая работа з архіўнымі дакументамі, дапытваюцца жывыя сведкі актаў генацыду ў дачыненні да мірнага насельніцтва – у выніку ўстанаўліваюцца невядомыя дагэтуль месцы знішчэння людзей.

Нацыянальныя сродкі масавай інфармацыі, якія актыўна асвятляюць тэму генацыду, ход расследавання, раскрываюць шырокай аўдыторыі невядомыя старонкі гісторыі беларускага народа. Не выключэнне – і газета «Звязда». Карэспандэнты прысутнічаюць падчас пошукавых работ, якія праводзяцца ў межах расследавання, пасля чаго перадаюць грамадскасці раней невядомыя факты. У прыватнасці, чытачы «Звязды» даведаліся аб буйным пахаванні перыяду Вялікай Айчыннай вайны, устаноўленым у лясным масіве каля былога ўрочышча Уручча пад Мінскам [2]. Па папярэдніх разліках, у некалькіх брацкіх магілах спачывае звыш 38 тысяч чалавек: ваеннапалонных чырвонаармейцаў, падпольшчыкаў, партызан, мірных жыхароў. Эксперты сцвярджаюць, што толькі ў адной яме (усяго іх сем) могуць знаходзіцца астанкі больш чым васьмі тысяч чалавек. Жорсткая расправа над людзьмі ажыццяўлялася ў гэтым месцы на працягу ўсяго перыяду акупацыі. У межах расследавання крымінальнай справы масавае пахаванне мірных грамадзян выяўлена і ў Чонкаўскім лесе пад Гомелем. Ваеннаслужачымі 52-га асобнага спецыялізаванага пошукавага батальёна, як пісала газета

«Звезда» [3], у лясным масіве вызначаны 34 ямы-магілы. Па розных ацэнках, тут можа знаходзіцца ад некалькіх дзясяткаў да соцень тысяч мірных грамадзян, якія былі знішчаны ў 1941–1944 гг.

У палявых пошукавых работах, якія праводзіцца ў межах заведзенай крымінальнай справы, прымаюць удзел ваеннаслужачыя 52-га асобнага спецыялізаванага пошукавага батальёна – унікальнага воінскага падраздзялення, якое ўжо на працягу 27 гадоў уносіць каштоўны ўклад у справу захавання памяці. Садзейнічаюць следству і кампетэнтныя органы іншых дзяржаў. Праводзіцца вялікая работа па вывучэнні архіваў Расійскай Федэрацыі. У прававой дапамозе, звязанай з вышукам жывых ээсаўцаў і прыцягненнем іх да крымінальнай адказнасці, таксама ўдзельнічаюць Германія, Ізраіль, краіны Лацінскай Амерыкі, іншыя дзяржавы. Генеральнай пракуратурай устаноўлена звыш 400 жывых нацыстаў, якія маюць дачыненне да генацыду беларускага насельніцтва [4]. Некаторыя з краін, у прыватнасці, прыбалтыйскія дзяржавы, дзе сёння пражывае найбольшая колькасць акупантаў і іх памагатых, у прававой дапамозе адмовілі.

Пад кіраўніцтвам Міністэрства абароны сфарміравана міжведамасная камісія па ўвекавечанні ахвяр генацыду. Як адзначыў падчас наведвання аднаго з месцаў масавага знішчэння людзей прэм’ер-міністр Беларусі Раман Галоўчанка, «мы думалі, што нашы папярэднікі зрабілі дастаткова для таго, каб устанавіць памятныя месцы, звязаныя з падзеямі Вялікай Айчыннай вайны, мемарыялізаваць месцы масавых пакаранняў беларускага народа. Была зроблена вялізная работа, але маштаб гэтай трагедыі настолькі вялікі, што, напэўна, за ўсе пасляваенныя гады, Савецкага Саюза і часоў ужо незалежнасці Беларусі мы не змаглі дасягнуць стапрацэнтнага выніку, і з улікам новых фактаў і абставінаў, якія пастаянна адкрываюцца, на гэта спатрэбіцца яшчэ доўгія гады» [2, с. 9]. Устаноўленыя ў межах расследавання справы аб генацыдзе месцы пахаванняў перыяду Вялікай Айчыннай вайны плануецца мемарыялізаваць. Ідзе работа над стварэннем адзінага мемарыяльнага комплексу ахвяр генацыду. У сувязі з новымі фактамі, устаноўленымі падчас расследавання, міністэрствам адукацыі і інфармацыі даручана абнавіць і сістэматызаваць інфармацыйную, асветніцкую, вучэбна-выхаваўчую работу для фарміравання ў падростаючага пакалення маральнай і грамадска-палітычнай пазіцыі ў адносінах да падзей і вынікаў Другой сусветнай вайны, а таксама фундаментальных каштоўнасцяў, захавання гістарычнай памяці, у тым ліку праз

уклучэнне адпаведных заняткаў у навучальную праграму. У музейных установах краіны ўжо функцыянуюць экспазіцыі, прысвечаныя ахвярам генацыду беларускага народа. Усё гэта садзейнічае фарміраванню аб'ектыўнага ўяўлення аб каштоўнаснях арыенцірах цывілізаванага грамадства, з'яўляецца ідэалагічным інструментам барацьбы з праяўленнем нацызму ў сучасных умовах. Прававы інструментарый беларускімі заканадаўцамі ўжо распрацаваны: уступілі ў сілу Законы «Аб недапушчэнні рэабілітацыі нацызму» і «Аб генацыдзе беларускага народа». Упершыню на заканадаўчым узроўні дадзена справядлівая ацэнка злачынствам фашыстаў і іх памагатых на беларускай зямлі ў гады Вялікай Айчыннай вайны, а таксама ў пасляваенны перыяд.

Бібліяграфічныя спасылкі

1. Генпракуратура ўзбудзіла крымінальную справу па факце генацыду насельніцтва Беларусі ў гады ВОВ [Электронны рэсурс] // БелТА : беларус. тэлеграф. агенцтва. URL: <https://www.belta.by/society/view/genprokuratura-vozbudila-ugolovnoe-delo-po-faktu-genotsida-naselenija-belarusi-v-gody-vov-436456-2021/> (дата звароту: 24.08.2022).
2. *Канюта В.* «Белая пляма» нашай памяці // Звязда. 2021. 26 кастр. С. 1, 9.
3. *Канюта В.* Гэта патрэбна жывым // Звязда. 2022. 4 мая. С. 5.
4. *Канюта В.* У адказе за гістарычную памяць // Звязда. 2021. 8 сн. С. 1, 4.